

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 372188/6

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב צבי בן יעקב

המבקשים: פלונית,

רבנות פתח תקווה – מחלקת הנישואין

הנדון: כשרות גט ששם אבי האישה הנכתב בו הוא שם אביה המאמץ

פסק דין

פסק דין

בפניי פניית מחלקת הנישואין של רבנות פתח תקווה.

בגט, שסודר בהרכב אחר בבית הדין בתל אביב, נכתב שם אבי האישה "דמתקרי [כ']", בעוד בפועל האישה אומצה על ידו ואין הוא אביה הביולוגי. האישה עומדת להינשא ביום ה' הקרוב (י' בניסן תשע"ד).

נשאלנו אם הגט כשר להינשא בו ואם לאו ומה ההשלכות ההלכתיות של גט נוסף (ימי המתנה, איסור אשת איש עד היום במשך שנתיים).

מפאת הזמן הקצר ודחיפות העניין, מאחר שנראה שלא ניתן לסדר גט פיטורין נוסף הואיל ויש קושי באיתור המגרש והמצאתו לבית הדין, ומשום שעצם סידור גט הפיטורין הנוסף אינו אלא מחמת חומרא ומעיקר הדין יש להתיר לכתחילה את האישה הנ"ל להינשא לעלמא על סמך הגט הנ"ל.

על כן האישה הנ"ל מותרת לעלמא לבר מכהן, וכמו שיתבאר להלן.

ומפאת קוצר הזמן אכתוב הנימוקים בקצירת האומר, והדברים כבר התלבנו בעבר על ידי.

נימוקים

א. מטרת כתיבת שמות אבי המגרש והמתגרשת בגט

הנה שמות האבות אינם מכליל שם המגרש והמתגרשת, אלא 'סימן' הם, כגון: 'ראובן בן יעקב' – השם המחויב לכתוב בגט הוא 'ראובן', ואילו שם אביו – 'יעקב' הוא לסימן איזה ראובן. ולכן: בהשמיט שם המגרש והמתגרשת – הגט בטל או פסול (עיי' שולחן ערוך אבן העזר קכט, יא; בית שמואל שם ס"ק כא, ופתחי תשובה שם ס"ק לא), בעוד אם השמיט שמות האבות – הגט כשר וכמו שכתבו הרא"ש (בתשובה מה, כה) והרשב"א (חלק א אלף קעו) דאף לכתחילה אין צריך לכתוב, כיוון ד'שם עירו ועירה' תנן, ולא 'שם אביו ואביה', וכן פסק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בשולחן ערוך (אבן העזר קכט, ט) ובגט פשוט (קכט, מג) דאין להחמיר ותינשא לכתחילה. והסברה בזה כמו שכתבתי לעיל, דשם האבות אינו מעיקר השם אלא לסימן כמו שם עירו ועירה.

כשיש ספק בשם האב או שהמוחזק כאב אינו האב הביולוגי או ההלכתי – הדין לכתחילה ובדיעבד
נגזר מכך שבמקום ספק יש להשמיט שם האב, וכן אם המגרש או המגרשת לא מוחזקים בשם האב, כגון כשכל העולם סבור שיעקב הוא אבי המגרש או המגרשת אך שבפועל יצחק הוא אבי המגרש או המגרשת – הביולוגי – אין לכתוב שם המגרש או המגרשת 'בן יצחק' או 'בת יצחק', כיון דלסימן הוא וכך לא יידעו מי הם ויטעו שהם אחרים. ואף דאם כתב נראה דאין לפסול בדיעבד אם יש מיעוט שיודע מי האב הביולוגי וממילא אפשר דלא נשתקע, מכל מקום לכתחילה אנו נוהגים שלא לכתוב כלל מהאי טעמא.

ומזה נגזר גם שאם אביו של המגרש יהודי ואמו נוכרייה, והמגרש התגייר, וכתבו שם אביו היהודי – יש להכשיר, שאף שלעניין ייחוס אינו אביו, העולם מכירו כאביו, הגם שהוא בן נוכרייה, ועל כן הווי סימן למגרש, שהרי הוא מוחזק כבן אביו הנוכרי, וכמו שכתב הגאון רבי יעקב עדס בחדוות יעקב (אבן העזר סימן כד) דכיוון שהוא מוחזק כבנו של אותו פלוני שנכתב בגט, אין זה שינוי וכשר אף לכתחילה.

ולכן: אם כתבו שם אביה המאמץ, כיוון שרוב העולם סבורים ומחזיקים אותו לאביה, הרי זה סימן מובהק מי היא זאת "פלונית" המתגרשת – זאת המוחזקת כבתו של [ב'], שהרי שם אביה הוא לסימן כמקום עירו ועירה – לדעת מי היא, וכאן ידעו כמעט כולם מי היא [פלונית], והיא זו המוחזקת כבתו של [ב'], ולמיעוט היודע שם אביה הביולוגי ודאי אין לחוש בזה.

יש שהכשירו את הגט אפילו שינה שם האב לגמרי, נידונו אינו בגדר זה וודאי יש להכשיר
והנה בשינוי שם אבי המתגרשת האריכו הפוסקים להקל במקום עיגון – אף בשינויו לגמרי – עיין בגט פשוט (קכט ס"ק מג וס"ק מט) ובפתחי תשובה (שם ס"ק כא). והגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (אבן העזר סימן קכז) כתב דבאינו שינוי גמור יש להתיר לכולי עלמא, וכן כתב המהרש"ם (חלק ד סימן ג).

לכן בנידון דידן שהעולם מחזיקים אותה כבתו של [ב'], וכך היא רשומה בתעודת זהות ובכל מקום, ואף שיש מיעוט היודעים שהיא מאומצת ואולי יש גם היודעים מי הוא האב הביולוגי, מכל מקום ודאי אינו 'שינוי גמור' – גם אם נאמר דחשיב 'שינוי' – כיון שרוב העולם סבורים שזאת האישה [פלונית] – אביה הוא [ב'].

לכן גם אם נאמר שזה שינוי שם אביה, רבו המקלים, ובפרט שיש לדמותו לאינו שינוי גמור.

ראיה להכשיר כתיבת שם המאמץ כ'אב' מדברי רמ"א בשאר שטרות

והנה הרמ"א (חושן משפט מב, טו) כתב בעניין "מי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר 'בני' או היתום כתב על המגדלו 'אבי' או 'אמי'" – "לא מקרי מזוייף, וכשר".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין בתומים (שם אורים ס"ק מז) שהביא מכנסת הגדולה (הגהות הטור אות עה) לחלק בין יש למגדל בנים או לא, והתומים חלק עליו והכשיר אף ביש למאמץ בנים. ועיין שם בפתחי תשובה (יג) שהביא מהחתם סופר (אבן העזר חלק א סימן עו) שהסכים עם הכנסת הגדולה.

סברת החתם סופר היא שדרך המאמץ לחשוש שאם יכתוב עליו שהוא בנו, נפיק מיניה חורבה שיבוא לירש עם ילדי המאמץ. טעם זה הוא דווקא כשהמאמץ עצמו כותב כן ולא כשאחרים כותבים כן, ובנידון דידן – שבית דין כותב כן בגט – אין לחוש בזה גם לחתם סופר.

ועיין בשו"ת בנין ציון (החדשות, סימן כא) שדן בעניין כתיבת שם ה'אב', שגידל את ה'בן' ושהחזיקו כבנו, בגט – כשאם המגרש התעברה בהיותה פנויה, והאיש שלו נישאה אחר כך, שאינו האב הביולוגי, החזיקו כבנו [מעין המעשה הנידון בחתם סופר הנ"ל]. וזו לשונו:

"אמנם בלא כל זה לעניות דעתי אין חשש פסול לכתוב שם אב המגרש בשם האיש המחזיק אותו לבנו, כיון דהטעם דשינה שמו או שם אביו פסול הוא דאין ניכר מתוך הגט דהוא המגרש ויאמרו אחר הוא.

ואפילו לשיטות הפוסקים דאם שינה שמו והעלה לו שם אחר במקום נתינת הגט כשר, מכל מקום בשינה שם אביו כתב המהרא"י – הביאו הבית שמואל (סימן קכט ס"ק יז) דפסול, דלו יכול להעלות שם אחר, מה שאין כן לאביו, עיין שם.

אכן לעניות דעתי זה דוקא אם ידוע שיש לאביו שם אחר, אבל בנידון זה דלא ידוע לשום אדם בעולם שם אחר לאביו של המגרש אלא השם שנקרא בו בעל אמו. אם כן אפילו תימא זה לאו אביו הוא אלא אחר – הרי לא נודע שמו. ולא גרע מנשתקע שם אביו בשעת כתיבת הגט ונקרא בשם אחר, הרי ודאי לא כותבין השם שנשתקע אלא השם שעתה נקרא בו לכל העולם.

ואם כן זה שנקרא 'פלוני בן פלוני' על שם בעל אמו, בזה נשתקע שם אביו לגבי דידיה וכולי עלמא ידעי דזה הוא המגרש וניכר מתוך הגט.

מכל זה נראה לעניות דעתי שאין חשש איסור אפילו לכתחלה לכתוב בגט השם שנקרא בו בפי כל ושבו נקרא לתורה."

ולכן בנידון דידן – שרוב העולם מחזיקים את המתגרשת [פלונית] כבתו של [ב'], ואולי יש מיעוט היודע שמו של אביה הביולוגי ויש גם מיעוט היודע שהיא מאומצת, אבל רוב העולם מחזיקים אותה לבתו (של [ב']) וגם אינם יודעים מי הוא המאמץ – יש להכשיר אם נכתב בגט שם אביה המאמץ.

וכן כתב הגאון רבי אליהו אברז'ל (שו"ת דברות אליהו סימן יט) ששמע מהגאון הרב שילה רפאל זצ"ל שהגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל כתב להקל בכהאי גוונא בכתבו שם המאמץ – וכן הסכימו אחר כך הגאון הרב יוסף זצ"ל והגאון הרב מרדכי אליהו זצ"ל – אם אי אפשר להשיג גט אחר.

ובנידון דידן – מחמת קוצר הזמן, ותקשורת לקויה עם המגרש (ואכמ"ל) הוא בבחינת 'אי אפשר להשיג גט אחר'.

ומצאתי לגאון רבי יצחק אייזיק ליעבעס זצ"ל (בשו"ת בית אבי חלק ג סימן קנא) שדן ממש בשאלה כזו – איך לכתוב שם אבי המאמץ בגט, וכתב לכתוב על שם מגדלו (המאמץ) וכדברי הרמ"א (חושן משפט מב, טו) הנ"ל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואף דאין אנו נוהגים כן לכתחילה, מכל מקום כשכבר נכתב אין זה 'שינוי' ואין לחלק בין אם יודעים מי הוא אביו או לא, דאף אם יש מיעוט היודעים מי אביו מכל מקום הרוב מחזיקים אותו כבן המאמץ, וממילא הוא סימן למגרש.

אין צורך – ואסור – להודיע למקדש על השאלה על כשרות הגט
ובעבר נשאלתי אם יש לומר לבעל המקדש כיום, שהייתה 'בעיה' בגט. והשבתי ש**חס וחלילה לעשות כן**, והרי זה בכלל **החרם על מוציאי לעז על הגט**, ואין כאן מקום להאריך.

סידור גט נוסף לחומרא – השלכות
ומכל מקום גם אם היינו מסדרים גט לחומרא, לא היה צורך לחכות צ"ב יום ואין לאסרה לבעל וכו', ומחמת שאין בו צורך בנידון דידן, לא חשתי להאריך בזה.

מסקנה
לאור האמור לעיל יש להתיר את המתגרשת להינשא לכתחילה ללא חשש.

ניתן ביום ח' בניסן התשע"ד (8.4.2014)

הרב צבי בן יעקב